

SAGNA (COMUNĂ, JUDEȚUL NEAMȚ)

Comună situată în regiunea sud-estică a județului Neamț, în apropierea râului Siret, la o distanță de aproximativ 8 kilometri de municipiul Roman. Evoluția celor trei sate care alcătuiesc această comuna (Sagna, Vulpășești și Luțca) a fost strâns legată în perioada medievală de o serie de mănăstiri ortodoxe din regiune; astfel, satul Sagna (atestat documentar în anul 1428) a intrat în patrimoniul Mănăstirii Galata din Iași în anul 1578, iar satele Vulpășești și Luțca în patrimoniul Mănăstirii Precista din Roman în decursul secolelor următoare. Începând cu secolul al XVIII-lea, mai multe familii catolice din Ardeal s-au stabilit în Sagna și în satele învecinate din ținutul Romanului. Recensământul populația din Moldova din 1772 a înregistrat în Sagna un număr de 83 de gospodării, însă nici un rom, iar în Vulpășești 52 de familii, între care 1 rob mănăstiresc.

Informațiile cu privire la evoluția romilor din comuna Sagna sunt foarte fragmentare. În anul 1902, comuna era alcătuită din satele Sagna și Vulpășești și număra 1976 de locuitori (428 de familii). Recensământul general al populației din 1930 a identificat pe raza respectivei comune un număr de 1699 de locuitori, dintre care 13 erau evrei și 26 romi. Comunei i-a fost arondat în 1931 satul învecinat Gâdinti în care locuiau, alături de populația majoritară, 8 evrei și 4 romi.

În urma recensământului din mai 1942, Legiunea de Jandarmi Roman a identificat în Gâdinti 2 romi sedentari nemobilizabili (1 familie) și i-a inclus pe lista de deportați. În septembrie 1942, jandarmii locali i-au escortat pe acești 2 romi la sediul Legiunii de Jandarmi din Roman, după ce, în prealabil, le-au românizat bunurile. Cei 2 romi din Sagna s-au alăturat convoiului de deportați ridicați de pe raza întregului județ (93 de persoane în total) și au fost imbarcați într-un vagon având destinația Iași în data de 14 septembrie. După ce a ajuns în Iași, vagonul a fost atașat trenului special E7 Iași- Tighina, care a pornit în dimineața zilei de 16 septembrie 1942 spre Transnistria. După o călătorie de aproape o săptămână, trenul a sosit în gara Grigorești din județul Oceaokov, de unde cei doi deportați romi au fost preluați și strămutați în comuna Balșoi Karanica. În decembrie 1942 ei au înaintat comisiei Karanica II o cerere prin care solicitau repatrierea pe motiv că aveau rude de gradul I în țară, însă Legiunea de Jandarmi Roman, însărcinată cu verificare respectivei cererii, a dat aviz negativ de repatriere în ianuarie 1943.

Surse:

U.S.H.M.M., RG-25.050M 'Selected Records from Various Archives of Romania Concerning Roma', D.A.N.I.C., Rola 2, Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, Dosar nr. 127/1942, f. 112, 133, 136- 136v.

U.S.H.M.M., RG-25.050M 'Selected Records from Various Archives of Romania Concerning Roma', D.A.N.I.C., Rola 3, Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, Dosar nr. 203/1942, f. 125v.

U.S.H.M.M., RG-25.050M ‘Selected Records from Various Archives of Romania Concerning Roma’, D.A.N.I.C., Rola 4, Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, Dosar nr. 43/1943, vol. 1, f. 196; vol. II, f. 24.

Dmitriev, P.G., ed. 1975. *Moldova în epoca feudalismului*, vol. VII, partea 1. Chișinău: Editura “Știința”, p. 106.

Doboș, Dănuț (coord.), *SAGNA. File de monografie istorică*. Iași: Sapienția, 2003, pp. 18- 21.

Institutul Central de Statistică București, 1938. *Recensământ general al populației din 1930 (RGP)*, vol. II, *Neam, limbă maternă, religie*, partea 1, *Neam, limbă maternă*. București: Editura Institutului Central de Statistică, pp. 372- 373.

Lahovari, George Ioan, Constantin I. Brătianu și Gheorghe G. Tocilescu, 1902. *Marele dicționar geografic al României*, vol. 5. București: Stabilimentul grafic J.V. Socec, p. 307.

Moldovanu, Dragoș, coord. 1991. *Tezaurul toponimic al României. Moldova. Repertoriul istoric al unităților administrativ-teritoriale (1772–1988)*, vol. I, partea 1, *Unități simple (Localități și moșii): A-O*. București: Editura Academiei Române, p. 1021.

Roller, Mihail, redactor responsabil, 1951. *Documente privind istoria României, veacul XVI, A. Moldova*, vol. III (1571- 1590). București: Editura Academiei Republicii Populare Române, doc. nr. 129, p. 102.